

ЛІТЕРАТУРА

1. Безпалько О. В. Соціальна робота в громаді : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закладів] / Безпалько О. В. – К. : ЦНЛ, 2005. – 176 с.
2. Заверико Н. В. Роль ресурсного центра в развитии информационного поля неправительственных организаций социальной сферы / Н. В. Заверико // Практична психологія та соціальна робота. – 2002. – № 6. – С. 49-50.
3. Покращення якості соціальних послуг дітям та сім'ям в громаді: узагальнення досвіду проекту : інф.-метод. матеріали / [О. В. Безпалько, Т. П. Басюк, З. П. Бондаренко та ін.] ; за ред. О. В. Безпалько. – К. : Наук. світ, 2006. – 80 с.
4. Соціальна педагогіка: теорія і технології : підручник [для студ. вищ. навч. закладів] / [Т.Ф. Алексєнко, Т. П. Басюк, О. В. Безпалько та ін.] ; за ред. І. Д. Зверєвої. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 316 с.
5. Соціальна робота в Україні : навч. посіб. / [І. Д. Зверєва, О. В. Безпалько, О. І. Янкович та ін.] ; за ред. І. Д. Зверєвої, Г. М. Лактіонової. – К. : Наук. світ, 2004. – 233 с.
6. Цюман Т. П. Тернопільський ресурсний центр / Т. П. Цюман // Практична психологія та соціальна робота. – 2002. – № 6. – С. 53-54.

УДК 37.013.42:37.036:378.937

ВИКОРИСТАННЯ МУЗИЧНОЇ КАЗКОТЕРАПІЇ В ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Філь О. В., аспірант

Запорізький національний університет

У статті розкрито досвід використання музичної казкотерапії в підготовці майбутніх соціальних педагогів в умовах вищого навчального закладу. На основі поєднання методів музико- та казкотерапії автор розробляє робоче визначення поняття «музична казкотерапія». У статті також наводяться конкретні методики роботи зі студентами за допомогою методу музичної казкотерапії.

Ключові слова: казкотерапія, музикотерапія, музична казкотерапія, соціальний педагог, професійна підготовка, ресурсний потенціал.

Филь Е.В. ИСПОЛЬЗОВАНИЕ МУЗЫКАЛЬНОЙ СКАЗКОТЕРАПИИ В ПОДГОТОВКЕ БУДУЩИХ СОЦИАЛЬНЫХ ПЕДАГОГОВ В ВЫСШЕМ УЧЕБНОМ ЗАВЕДЕНИИ / Запорожский национальный университет, Украина.

В статье раскрыт опыт использования музыкальной сказкотерапии в подготовке будущих социальных педагогов в условиях высшего учебного заведения. На основе объединения методов музыка- и сказкотерапии автор разрабатывает рабочее определение понятия «музыкальная сказкотерапия». В статье также приводятся конкретные методики работы со студентами с помощью метода музыкальной сказкотерапии.

Ключевые слова: сказкотерапия, музикотерапия, музыкальная сказкотерапия, социальный педагог, профессиональная подготовка, ресурсный потенциал.

Fil H.V. MUSICAL FAIRY-TALE THERAPY'S USING IN TRAINING OF FUTURE SOCIAL PEDAGOGUES IN INSTITUTES OF HIGHER EDUCATION / Zaporizhzhya State University, Ukraine.

The article discloses experience of musical fairy-tale therapy's using in training of future social pedagogues under conditions of institutes of higher education. The author works out a working definition of "musical fairy tale therapy" on basis of combination of musical therapy's and fairy tale therapy's methods. The article also deals with specific techniques of work with students by means of the method of musical fairy-tale therapy.

Key words: fairy-tale therapy, musical therapy, musical fairy-tale therapy, social pedagogue, training, resort potential.

Одним із пріоритетних напрямів розвитку соціально-педагогічної науки та практики на етапі її становлення в сучасних умовах розвитку нашої держави є підготовка кваліфікованих спеціалістів – соціальних педагогів та працівників, конкурентноспроможних на сучасному ринку праці. Водночас, проблема ефективної фахової освіти, перепідготовки та підвищення кваліфікації спеціалістів цієї галузі в

сучасних вищих навчальних закладах стоїть досить гостро і характеризується рядом суперечностей. Зокрема, між змістом професійної підготовки соціальних педагогів широкого профілю та реальною потребою у вузькоспеціалізованих фахівцях, здатних ефективно взаємодіяти із клієнтом для допомоги у вирішенні його проблем, оперативно реагувати на запити клієнта та підвищувати свою кваліфікацію в умовах швидких соціально-економічних змін.

Питання підготовки майбутніх соціальних педагогів до різних аспектів професійної діяльності є досить розробленим у сучасній науці та практиці. Це, зокрема дослідження О. Витвар, Н. Заверико, І. Зимньої, І. Зверєвої, А. Капської, Л. Коваль, О. Кузьменко, Г. Лактіонової, Г. Локаревої, Л. Міщик, С. Пашенко, О. Пономаренко, О. Почерної, В. Сластьоніна, О. Холостової, Б. Шапіро та ін.

Важливою особливістю професійної підготовки сучасних фахівців у галузі соціальної педагогіки є поєднання оволодіння фаховими знаннями та уміннями із формуванням необхідних особистісних якостей майбутніх працівників. Одним зі способів такої підготовки є, на нашу думку, використання в системі підготовки майбутніх соціальних педагогів та підвищення їх кваліфікації музичної казкотерапії.

На сучасному етапі розвитку методу казкотерапії розробляють та впроваджують його в практику М. Адріанов, В. Андрєєва, Д. Арановська-Дубовис, Б. Брун, І. Вачков, О. Гавриченко, Т. Грабенко, Р. Єфімкіна, Є. Заїка, Т. Зінкевич-Євстігнеєва, О. Кабачек, О. Красулін, Д. Кудзілов, О. Набойкіна, Г. Ожиганова, Е. Педерсен, Н. Пезешкян, О. Полухіна, Н. Погосова, О. Прудіус, О. Тихонова, Н. Радіна, М. Рунберг, Н. Сакович, О. Смирнова, І. Стішенок, Д. Фролов, О. Хомякова, О. Хухласва, О. Хухласв, Є. Цопа, С. Черняєва та інші. Серед українських дослідників слід відзначити С. Бакуліну, О. Бреусенка-Кузнецова, Н. Жук, Г. Нижник, О. Плетку, Д. Соколова, Л. Терлецьку, Н. Цибулю, Л. Чернецьку та ін.

Слід зазначити, що дослідження з казкотерапії останніх років носять переважно прикладний характер, відповідаючи на актуальні запити спеціалістів, які працюють у галузі психології та педагогіки. Що ж до застосування цього методу у професійній діяльності соціального педагога, то дослідження з цього приводу лише починають з'являтися на сторінках наукових видань. Зокрема, на можливість і доцільність застосування казкотерапії в соціально-педагогічній практиці вказують С. Савченко, О. Івановська, Н. Шкаріна та ін., які розглядають казку як прекрасний соціально-педагогічний засіб соціалізації, розвитку та виховання особистості [1].

Дослідження та особливості застосування музикотерапії в науковому контексті було предметом вивчення таких зарубіжних та вітчизняних дослідників, як В. Авдєєв, Дж. Алвін, Л. Брусиловський, Т. Вош, І. Гриньова, Н. Захарова, А. Казаринова, Г. Локарева, П. Нордоф, М. Престлі, К.Швабе, Р. Шушарджан, С. Шушарджан та інші.

Враховуючи актуальність та недостатню дослідженість окресленої проблеми, метою нашої статті стало розкриття досвіду використання музичної казкотерапії в підготовці майбутніх соціальних педагогів в умовах вищого навчального закладу.

Перш ніж розкрити основні особливості музичної казкотерапії як одного з методів підготовки майбутніх соціальних педагогів, ми вважаємо за необхідне прояснити значення, яке ми в контексті нашого дослідження вкладаємо в поняття «музична казкотерапія», та сформулювати його робоче визначення. Для цього ми розглянемо визначення понять «казкотерапія» та «музикотерапія».

Слід зазначити, що з огляду на відносно молодий вік казкотерапії як наукового напрямку, на сьогодні іще не існує загальноприйнятого, чіткого його визначення. Немає його і в реєстрі більшості психологічних словників. Переважно цей термін розглядається російськими та українськими дослідниками у двох контекстах. Російські вчені наголошують на тому, що казкотерапія є окремим психолого-педагогічним методом (Т. Зінкевич-Євстігнеєва, А. Осипова), або напрямом (І.Вачков), «який використовує форму казки для інтеграції особистості, розвитку творчих здібностей, розширення свідомості та взаємодії з оточуючим світом» [2, 7]. На думку українського казкотерапевта О. Бреусенка-Кузнецова, казкотерапія є словесним варіантом ширшого поняття арт-терапії і визначається як метод, покликаний допомогти людині в особистісному зростанні [3]. Щодо визначення цього поняття зарубіжними дослідниками, то ними переважно розглядається близьке до казкотерапії поняття – «бібліотерапія», як використання читання для досягнення терапевтичного, корекційного, розвиваючого ефекту. Власне ж поняття «казкотерапія» в закордонній психолого-педагогічній практиці не зустрічається.

На відміну від методу казкотерапії метод музикотерапії є більш поширеним у закордонній науці та практиці і лише набуває популярності в Україні. У багатьох країнах Західної Європи та США успішно функціонує ціла система підготовки спеціалістів із музикотерапії, офіційно існує професія – музикотерапевт. У нашій країні музикотерапія як науковий напрям лише починає активно розвиватися і не є самостійною професією. Щодо визначення поняття «музикотерапія», то в Словнику практичного психолога воно трактується як «метод використання музики для лікування хворих із розладами нервової системи» [4, 313]. Однак на сучасному етапі розвитку музикотерапії в Україні вона використовується не

лише в лікувальній практиці, але і в роботі представників соціономічних професій (соціальних педагогів та психологів).

На основі поданих вище визначень понять «казкотерапія» та «музикотерапія» ми окреслили робоче визначення поняття «музична казкотерапія» як психолого-педагогічного та соціально-педагогічного методу допомоги особистості, який передбачає використання казки та музики в їх поєднанні з метою діагностики, корекції розвитку та мобілізації ресурсного потенціалу особистості.

Окрім того, особливістю цього методу є можливість його використання із навчальною метою, а саме в підготовці майбутніх соціальних педагогів в умовах вищого навчального закладу.

Таким чином, у контексті нашого дослідження ми розглядаємо музичну казкотерапію як психолого-педагогічний та соціально-педагогічний метод допомоги особистості, тобто як метод, яким повинні оволодіти майбутні соціальні педагоги для подальшого його використання в професійній діяльності.

Говорячи про співвідношення «казкового» та «музичного» начал в контексті цього методу, слід зазначити, що воно може бути різним залежно від конкретної методики. Можемо окреслити три основні види співвідношення музико- та казкотерапії:

- домінування основних принципів та технік музикотерапії, при допоміжній ролі казкотерапії;
- використання музико- та казкотерапії «на рівних»;
- домінування основних принципів та технік казкотерапії при допоміжній ролі музикотерапії.

Щодо видів музичної казкотерапії, то, так само, як і обидва ці методи поодиночі, вона може бути рецептивною (імпресивною) та активною (експресивною). Рецептивна музична казкотерапія базується на позитивному впливі на особистість сприйняття творів мистецтва (музичних казок, драматизації із використанням музичних творів, музичних спектаклів тощо). Експресивна музична казкотерапія передбачає активну участь клієнта в роботі з музичним та казковим матеріалом, в активному творчому вираженні та створенні продукту власної креативної діяльності. За формою проведення музична казкотерапія може бути індивідуальною та груповою.

У процесі професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів ми пропонуємо використовувати наступні музичні казкотерапевтичні методики. До кожної з цих методик подані мета та завдання, а також необхідні умови для їх проведення.

Створення казки за музичним супроводом.

Мета: Розвиток креативності та творчого мислення; діагностування стосунків у колективі студентів; діагностування образу цілі та направленості на обрану професію; тренування уміння творчого вирішення соціально-педагогічної задачі тощо.

Варіант I: семеро студентів самостійно пишуть на аркушах по одному слову, які означають предмет, персонажа чи явище (як варіант можна дати завдання написати лише казкових героїв; предмети, наявні в аудиторії; студентів-однорупників (за попередньо обраними прізвиськами), список слів також може подавати сам викладач залежно від конкретної мети проведення методики). Список семи слів оголошується всій групі, після чого дається завдання написати казку, у якій би фігурували всі сім слів-персонажів, при чому кожен із персонажів повинен представляти певну роль (за В. Проппом). Ці ролі також оголошуються:

- антагоніст (шкідник);
- даритель;
- помічник;
- персонаж або предмет, який розшукує герой;
- відправник;
- герой;
- несправжній герой.

Студенти мають написати казку з використанням сімох героїв, самостійно присвоївши їм ролі за В. Проппом. Після написання обирається одна казка із групи, над якою буде вестися подальша групова робота.

Групі зачитується одна з написаних казок. Після цього між членами групи розподіляються ролі персонажів, які фігурують у казці. Для кожного персонажа за погодженням всієї групи обирається певний музичний інструмент. Спочатку кожен зі студентів представляє свого персонажа за допомогою інструмента, його характерні риси, почуття, зовнішність тощо, після чого студенти-персонажі поступово намагаються озвучити казкові події, створивши музичну казку.

Варіант II: лунає музика. Студенти мають виділити «персонажів», яких вони «чують» у музиці, визначити характер музичного твору, перебіг сюжету та написати казку за прослуханим твором.

Варіант III: ведучий зачитує початок казки, а потім дає прослухати фрагмент певного музичного твору. Завдання студентів – ввести свого персонажа до цієї казки, продовжити і закінчити її, дотримуючись музичного супроводу.

Аналіз результатів: Після написання та озвучення казки зачитуються вголос і аналізуються та обговорюються в групі студентів (можливий взаємоаналіз чи аналіз казки викладачем) залежно від поставленої мети.

Хто я? Хто ти?

Мета: Відпрацювання умінь професійного спілкування майбутнього соціального педагога із клієнтом, а саме розвиток емпатії та створення довірливих стосунків під час першої зустрічі соціального педагога із клієнтом. Розвиток професійної рефлексії майбутнього соціального педагога.

Обґрунтування: За основу цієї методики ми взяли вправу, розроблену проф. Локаревою Г. В., і адаптували її для роботи соціального педагога із клієнтом за допомогою музико- та казкотерапії. Адаптована нами методика має два варіанти, які можуть проводитися послідовно або автономно.

Варіант I. Кожен студент вдома має підготувати фрагмент музичного твору, який би найповніше характеризував його особистість, а також інший фрагмент, який би відображав особистість його друга, ворога, викладача, батька, матір тощо. Можна також підібрати музичний твір, який відображає стосунки студента із певними людьми із його оточення. За мотивами цього музичного твору студент також має написати або підібрати казку чи історію, яка б найбільш повно відображала його особистість та (чи) значимі стосунки та переживання. На занятті після прослуховування та обговорення музичних фрагментів та авторських казок у підготовлених бланках студент може вербалізувати подані в музиці та казці характеристики. Спершу:

Я – ...

Після цього:

Ти (Ви) - ...

Варіант II. Моделивання ситуації професійного спілкування. Обираються два студенти, один із яких зображатиме соціального педагога, а другий – клієнта. «Соціальний педагог» за допомогою активного музикування висловлює свої думки, враження та почуття щодо особистості «Клієнта»:

«Я думаю, що ти (Ви) _____ (фрагмент музикування)»

Натомість «Клієнт» так само висловлює своє бачення «Спеціаліста». Після цього для узагальнення та вербалізації отриманого досвіду можна прописати отримані характеристики, подаючи або звичайні, або ж метафоричні, казкові характеристики, називати казкових чи самостійно вигаданих персонажів, із якими вони асоціюють себе і одне одного.

Я – ...

Ти (Ви) - ...

Цей варіант методики може проводитися або після першого варіанта, або замість нього при підвищеному рівні тривожності клієнта. Оскільки відомості про себе і одне про одного подаються в метафоричній формі, «Клієнти», у більшості випадків, відчувають менший дискомфорт, оголошуючи певні відомості про себе.

Музичний супровід вирішення соціально-педагогічних ситуацій.

Мета: Тренування умінь творчого вирішення соціально-педагогічної задачі, розвиток емпатії, творчого мислення; встановлення зв'язку із клієнтом та діагностика проблемної ситуації.

Варіант I. Студентам подаються певні соціально-педагогічні ситуації, які вони повинні представити та вирішити за допомогою музичних інструментів, або написання казки, у якій би було у метафоричній формі представлено вирішення проблемної ситуації.

Описані методики можуть використовуватись протягом усього періоду навчання майбутніх соціальних педагогів і в рамках викладання курсу «Основи казкотерапії», і в контексті інших професійно зорієнтованих дисциплін.

Проведення кожної методики передбачає подальший аналіз певного творчого продукту (казки, музичної казки, легенди, музичного твору тощо). Особливість такого аналізу полягає в тому, що він проводиться викладачем спільно зі студентами або самими студентами (взаємо- і самоаналіз). При цьому доцільно дотримуватися існуючих або розроблених самостійно схем аналізу. Ми наведемо декілька схем аналізу авторських казок у контексті методу казкотерапії, які можна також застосовувати для аналізу отриманого творчого продукту в контексті музичної казкотерапії.

Перш за все, слід відзначити, що, аналізуючи отриманий творчий продукт у контексті музичної казкотерапії, слід дотримуватися основних принципів аналізу, виділених Т. Зінкевич-Євстигнеєвою та О. Тихоновою [5]: принцип безумовного прийняття внутрішнього світу особистості (цілісне безоцінне сприйняття творчого продукту); принцип об'єктивності; принцип результативності (інтерпретація творчого продукту - не самоціль, результатом інтерпретації повинні стати певні рішення з боку особистості, формування перспективних задач подальшої роботи тощо).

Існує декілька підходів до аналізу казок, які успішно застосовуються практикуючими психологами, педагогами, казкотерапевтами. Підхід до аналізу тієї чи іншої казки значною мірою залежить від мети, яку ставить перед собою дослідник, чи від тієї школи, якої він дотримується. Так, аналіз казки можна здійснювати, виходячи із таких підходів: лінгвістичного (В. Пропп), психологічного (юнгіанська школа – К.-Г. Юнг, М.-Л. фон Франц, Д. Соколов; біхевіоризм – Дж. Уотсон, Ф. Скінер; трансактний аналіз – Е. Берн; гуманістична психологія – А. Маслоу) і власне казкотерапевтичного (Т. Зінкевич-Євстигнеєва). На нашу думку, найбільш доцільними в контексті музичної казкотерапії можуть бути казкотерапевтичний аналіз, розроблений Т. Зінкевич-Євстигнеєвою та О. Тихоновою [5], та психологічний аналіз у дусі юнгіанської школи, розроблений Д. Соколовим [2].

Психологічний аналіз, запропонований Д. Соколовим [2], передбачає послідовну інтерпретацію таких компонентів казки:

1. Оточення.
2. Поведінка.
3. Здатності (це ті вміння, які дозволяють головному герою робити те, що він робить).
4. Вірування (певні переконання, принципи, яких дотримується головний герой).
5. Цінності.
6. Місія (для чого герой з'являється в казці).
7. Ідентичність, відповідь на питання «Хто я?» (за словами автора цей аспект доволі складний для вербалізації, часто виявляється в певному переживанні).

Казкотерапевтичний аналіз отриманого творчого продукту – авторської індивідуальної чи групової казки – передбачає низку послідовних кроків.

1. Визначення енергоінформаційного поля казки (фіксація власних відчуттів, першого враження після сприйнятого твору).
2. Визначення основної теми казки, яка може бути представлена на чотирьох рівнях:
 - ціннісному (загальні життєві цінності);
 - ментальному (розуміння сенсу подій);
 - емоційному (емоційно-чуттєве проживання сюжету);
 - вітальному (вплив казкових подій на головних героїв).
3. Аналіз сюжету казки (визначення жанру, послідовності подій у казці). На основі досвіду аналізу авторських клієнтських казок, дослідниці виділяють наступні жанри: авантюрно-пригодницький; містичний; сентиментальний; любовно-романтичний; реально-драматичний; інтрапсихічний; морально-повчальний; філософський; історії життя; змішаний.
4. Аналіз лінії головного героя. Вихідним положенням при цьому виступає те, що головний герой казки відображає реальний чи ідеальний образ автора. Виходячи з цього аналіз лінії головного героя складається з чотирьох компонентів:
 - самовідношення та динаміка ставлення героя до самого себе;
 - образ цілі головного героя;
 - мотиви вчинків головного героя;
 - відношення із оточуючим світом.
5. Аналіз символічного поля казки.
6. Висновок щодо конфліктного та ресурсного змісту казки.
7. Формулювання перспективних завдань подальшої роботи з автором казки.

Виходячи з того, що використання музичної казкотерапії в роботі зі студентами може переслідувати і навчальну мету, останній, сьомий крок можна замінити на формулювання цілей використання конкретної музично-казкотерапевтичної методики у роботі з клієнтами соціального педагога. Іншими словами, студенти мають зробити самостійні припущення щодо можливості використання та проаналізувати імовірну ефективність музично-казкотерапевтичних методик у майбутній професійній діяльності.

На факультеті соціальної педагогіки та психології Запорізького національного університету ми використовували методики музичної казкотерапії в роботі зі студентами 5 курсу спеціальності соціальна

педагогіка з навчальною та розвиваючою метою. Опишемо докладніше досвід використання однієї з них. Методика називається «Музична легенда». В її основі лежить авторська методика українського казкотерапевта О. Бреусенка-Кузнецова [3], поєднана із технікою активного музикування. Робота проводилася в групі, яка складалася із восьми студентів, протягом 80-ти хвилин. Метою методики було визначено: по-перше, опанування студентами музичної казкотерапевтичної методики «Музична легенда» для можливості її подальшого використання в майбутній професійній діяльності; по-друге, розвиток творчого мислення та внутрішнього ресурсного потенціалу студентів, а також гармонізація їх емоційного стану.

Необхідними матеріалами для проведення методики є різноманітні музичні інструменти. Методика складається із двох частин і, відповідно, містить дві інструкції. Перша частина методики включає роботу з активного музикування. Студенти, сидячи по колу, мають обрати певний музичний інструмент, уявити, якими рисами він наділений, як найчастіше звучить, і потім представити його групі. Після того, як усі інструменти в групі будуть представлені, можна запропонувати інструментам «поспілкуватися» одне з одним. Перша частина методики завершується обговоренням вражень та відчуттів учасників.

Друга частина методики починається із обрання опорних слів для подальшого написання легенди. Опорні слова обираються способом вільних асоціацій: кожен з учасників має назвати будь-яке слово. Після цього ведучий дає завдання написати легенду (або казку, історію, притчу), використовуючи всі визначені опорні слова (рід, число та відмінок опорних слів можна змінювати). Написані легенди зачитуються, після чого відбувається їх обговорення, висловлення власних почуттів тощо. Орієнтовними запитаннями для обговорення можуть бути такі: «Які почуття викликає у Вас прочитана легенда?», «Із чим, на Вашу думку, це може бути пов'язане?», «Що Ви відчували, пишучи власну легенду?», «Що зі сказаного про Вашу легенду в процесі обговорення викликало позитивні чи негативні почуття?» тощо.

Наприкінці заняття після обговорення можна провести процедуру присвяти легенди. Учасникам дається така інструкція: «Кожна написана легенда має свого адресата. Так і Ваша легенда присвячена комусь у Вашому житті. Заплющіть очі і уявіть цю людину, чи, може, це група людей, а може, ця людина існує лише у Вашій уяві. Уявіть, що Ви розказуєте Вашу легенду: де, в якій обстановці це відбувається? Для чого Ви розказуєте її, чого прагнете досягти, оповідаючи легенду саме цій людині? Чи зрозумів адресат Ваше послання? Отже, Ви закінчили свою розповідь, а тепер подякуйте Вашому «співрозмовнику» і попрощайтеся». Процедура присвяти має на меті актуалізувати пені важливі для особистості прагнення, сказати необхідні, важливі слова певному адресату, чого, імовірно, особистість в реальному житті з якихось причин зробити не може. Після проведення присвяти легенди може відбутися її обговорення, але не обов'язково та загальне обговорення всього заняття. Під час загального обговорення учасники проговорюють власні відчуття та враження від заняття. Висловлюються щодо власного емоційного стану до та після проведення заняття.

Результати обговорення, отримані після проведення цієї методики, потребують подальшого підтвердження, але за ними ми маємо змогу зробити проміжні висновки щодо її ефективності:

- студенти висловилися щодо можливості використання методики в подальшій професійній діяльності;
- більшістю студентів була відзначена гармонізація їхнього емоційного стану, порівняно із початком заняття, через висловлення «стало спокійно», «відчула спокій та гармонію» тощо. Це також підтвердилося змістом написаних легенд, сюжет переважної більшості яких будувався навколо гармонізуючої, створюючої сили музики.

Таким чином, підводячи підсумки, можемо зробити попередні висновки щодо доцільності використання музичної казкотерапії в процесі підготовки майбутніх соціальних педагогів. Слід також зазначити, що ефективність цього методу потребує подальшого підтвердження, а дослідження з цієї проблематики є актуальними та перспективними і потребують подальшої розробки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Притчи, сказки, метафори в розвитку ребенка / С. Савченко, О. Івановська, Н. Шкаріна. – СПб.: Речь, 2006. – 296 с.
2. Соколов Д. Сказки и сказкотерапия / Дмитро Соколов. – М.: ЭКСМО – Пресс, 1996. – 234 с.
3. Бреусенко-Кузнецов А.А. Опыт сказочничества. Динамика ценностно-смысловой сферы личности в условиях экзистенциального кризиса: Монографія / Александр Бреусенко-Кузнецов. – К.: КВИЦ, 2005. – 386 с.
4. Словарь практического психолога / Сост. С. Ю. Головин. – Минск: Харвест, М.: «Издательство АСТ», 2000. – 800 с.
5. Зинкевич-Евстигнеева Т.Д. Проективная диагностика в сказкотерапии / Т.Д. Зинкевич-Евстигнеева, Е.А. Тихонова. – СПб.: Речь, 2003. – 200 с.